

A „gender mainstreaming” és a genderideológia

Egyre gyakrabban találkozunk a „gender mainstreaming”¹ új fogalmával. Ha valaki egyszer felfedezte, mindenhol belébotlik: weboldalon és könyvcímekben, tanfolyamok és rendezvények meghívóiban (egyháziakon is), mindeütt a gender mainstreaminget reklámozzák.

De tulajdonképpen mit is jelent ez a fogalom, miről van szó? A gender mainstreaming – vélte egy újságíró – olyan, mint egy tenger alattjáró: senki sem tudja pontosan, mit akar, hová tart, és mikor derülnek ki céljai. Valóban így van? És ha igen, miért van így?

A gender mainstreaminggel kapcsolatos (és a német családügyi minisztériumtól származó) szövegek felületes olvasása közben az embernek az a benyomása, mintha csak a férfi és a nő nagyobb egyenjogúságáról és „egyenlő bánásmódról” volna szó, ahogy azt a német alkotmány is megfogalmazza. Valójában azonban a gender mainstreaming teljesen új jelentést tulajdonít a német alkotmány egyenlőségről szóló cikkelyének.

A gender mainstreaming világméretű elterjedésének útján döntő lépést jelentett a nők 1995-ös világkonferenciája Pekingben. A Pekinger Cselekvési Platform záró állásfoglalásában vezették be hivatalosan a „mainstreaming a gender perspective”² (a társadalmi nem perspektívájának főirányként való érvényesítése), röviden a „gender mainstreaming” kifejezést.

A Pekinger Cselekvési Platform általános ajánlása még 1995-ben kötelezettséggé vált: az ENSZ elkötelezte magát a gender mainstreaming elmélet mellett. 1996-ban követte ezt az Európai Unió, majd 2000-ben a német szövetségi kormány is.

A pekingi konferencia záró állásfoglalása a gender mainstreaming koncepció elméleti alap-

jára – a „genderperspektívára” („gender perspective”) – is utal. Ez a benne foglalt sokféle részszempont ellenére szilárdan körülhatárolt elmélet, ahogy az a „Gender Studies”-ban, azaz a társadalmi nemek kutatásában is megfogalmazódik.

A „GENDERPERSPEKTÍVA” IDEOLÓGIÁJA – A GENDER MAINSTREAMING ALAPJA

1. Az ideológia

Az angol nyelvben mindig is két fogalom létezett a „nemre”: a „sex” és a „gender”. A „sex” kifejezeten a biológiai nemre vonatkozott, a „gender” pedig a férfira és a nőre általában, valamint a férfira és a nőre társadalmi megjelenésükben – ez azonban elválaszthatatlanul összekapcsolódott a biológiai nemmel. A hétköznapi nyelvhasználatban ezért a „sex” és a „gender” szavakat messzemenően rokon értelmű kifejezésként használták.

Az 1970-es években új, radikális feminizmus alakult ki, és ezzel együtt a „genderperspektíva” ideológiája. Ennek az ideológiának központi szövege az új genderfogalom. Ennek alapján a „sex” és a „gender” már nem tartoznak össze, hanem egymástól függetlenül, egymás mellett, sőt egymással ellentétben állnak. A „sex”, a biológiai nem – a genderideológia szerint – ugyan természettől adott, de sokkal fontosabb a „gender”; és a gender csak egy „társadalmilag megkonstruált nemi szerep”, amely semmilyen biológiai normákhoz nem kötődik, és ezért tetszés szerint megváltoztatható.

A genderideológia lényeges alapfogalatait a marxizmustól kölcsönözte. *Marx* és *Engels*

1 A nemek társadalmi egyenlőségének főirányként való érvényesítése / a társadalmi nem ideológiája ■ 2 Magyarul: A genderperspektíva bevitelére a főirányba, azaz a társadalom közepébe. Eredeti nyelven a teljes mondat így hangzik: „Governments and other actors should promote an active and visible policy of mainstreaming a gender perspective in all policies and programmes.” (A kormányoknak és más szereplőknek támogatniuk kell a genderperspektíva főirányban érvényesülő aktív és látható politikáját a politikában és a programokban.)

elméleteiben a genderfeministák saját témájukra – a nők férfiak általi egyetemes elnyomására és a férfi-nő monogám házasságra mint minden elnyomás eredetére és alaptípusára – ismertek. A férfi és nő közötti természetes különbségek – tanítja Marx és Engels – a nemi jelleg (Geschlecht) alapján létrejövő első munkamegosztáshoz vezettek, és ezek a különbségek állnak a gazdasági és kulturális osztályokra való minden további felosztás eredeténél. Más szavakkal: az első osztálymegosztás, amelyen minden egyéb osztálymegosztás és ezáltal minden igazságtalanság is nyugszik, a „nemi jellegen” alapul.

Tehát a nő felszabadítása érdekében – így a genderideológia – nem elég megszüntetni a férfiprivilegiumokat. Az embernek alapvetően a „nemek osztályától”, tehát a férfi-nő besorolástól kell megszabadulnia. Ha a női-ferfi különbségek állnak minden igazságtalanság eredeténél, akkor a cél csak olyan „egyenlőség” lehet, amelyben minden különbséget (amennyire egyáltalán lehetséges) megszüntetünk. A genderideológia a marxizmustól vette át azt a képletet, hogy ami különböző, az egyenlőtlen, és ami egyenlőtlen, az igazságtalan.

Egy mértékadó genderfeminista azt írta, hogy egy igazságos társadalomban nem léteznek semmiféle előfeltételezések a „női” vagy „férfi” szerepekről, és az „egyes genitális különbségeknek” nincs nagyobb jelentősége, mint a színnek.³

2. Célok és stratégia

A „nem kategóriájának” felpuhítása, bárminek mű női-ferfi különbség jelentéktelenné tétele, a „nem egyértelműtlenítése” és nem utolsósorban a „kétneműség kategóriájának” megszüntetése áll a genderperspektíva középpontjában. Állítólag csak így érhető el az „egyenlőség” célja – és itt az egyenlőség fogalmának átértelmezésével találkozunk: az egyenlőség a nő és a férfi abszolút kicserélhetőségét jelenti.

De hogyan sikerülhet ez? A biológiai kutatás már régen bizonyította, hogy a nők és a férfiak „természetükből fakadóan mások” – nemcsak anatómiájukban, hanem egész lényükben.

Ez az oka annak, hogy a genderperspektíva elutasítja a biológiai nem fogalmát („sex”), és helyette a „gendert” választotta központi fogalmául. Éspedig a maga által átértelmezett gendert: a gender csak egy „társadalmilag megkonstruált nemi szerep”, amely radikálisan elszakad minden biológiai-testi adottságtól. A „genderrel” így lehetővé válik az, ami a „nemmel” nem megy: a gender tetszés szerint változtatható. „A genderképlékenység annak képessége, hogy az ember szabadon és tudatosan válassza meg genderét, vagy korlátlan számú gendereit, egy tetszés szerinti időszakra, bármilyen mértékű változással járjon is ez. A gender képlékenysége sem határokat, sem szabályokat nem ismer.”⁴

A nemmel ellentétben nemcsak két gender van, hanem több. A genderelmélet-alkotók mára már öt vagy több gendert is megkülönböztetnek.⁵

Németországban az újonnan megalapított berlini „GenderKompetenzZentrum” tölti be a tanácsadó szerepét a Szövetségi Családügyi Minisztériumnál a gender és a gender mainstreaming kérdéseiben. Ezt a munkát a Szövetségi Családügyi Minisztérium finanszírozza. A központ honlapján a múlt évben a következők szerepeltek: „Az ember biológiai jellemzőkkel születik, amelyek a férfi és a nő jellemzők *spektruma mentén* helyezkednek el.” Ott írták azt is, hogy a gender „a nem társas kifejeződéseinek sokfélesége”: „A gendert ebből kifolyólag meghatározzák a származás, a hit, az életkor, a képességek és a fogyatékoságok, a szexuális irányultság és más strukturális jellemzők.”⁶ Más szavakkal: a két egymásra utalt nem (a férfi és a nő) helyett az egyenrangú genderek sokasága létezik. – Ez az „egyenlő bánásmód” új jelentése. Ebből világossá válik, hogy a genderperspektíva nemcsak az „egyenlőséget”, hanem a „há-

3 Okin, S.: *Justice, Gender and the Family*. New York, 1989, 171. ■ 4 Bornstein, K.: *Gender-Outlaw: On Men, Women and the Rest of Us*. New York, 1994, 52. idézi: Dale O’Leary: *The Gender Agenda*, 1997, Vital Issues Press. ■ 5 Például: Fausto-Sterling, A.: *The Five Sexes: Why Male and Female are not enough*. *The Sciences*, 1993. március. ■ 6 Idézi Mascher, K.: *Geschlechtslos in die Zukunft?*, *Salzkorn* 5/2006, Hg.: OJC, 64382 Reichelsheim, kapható: versand@ojc.de. A dőlő betűs szöveg utólagos betoldás. Időközben a GenderKompetenzZentrum ezt a két mondatot levette honlapjáról.

zasságot és családot” is újradefiniálta, és ezért a homoszexuális kapcsolatot a házassággal „egyenrangúvá” akarja tenni.

A NŐK IV. VILÁGKONFERENCIÁJA PEKINGBEN

A gender mainstreaming témáját reklámozó honlapok a nők 1995-ös negyedik világkonferenciáját a gender mainstreaming koncepció elterjedése „mérőkövetőnek” nevezik.

Nem utolsósorban az ENSZ-küldötteknek a nők pekingi világkonferenciájáról folyó vitái és harcai is azt mutatják, hogy ez a koncepció ténylegesen a „genderperspektíva” ideológiájának megvalósítását célozza.

Az új ideológiát támogató gazdag nemzetek egy hatalmi játszmában keresztülvitték akaratukat a harmadik világból érkező ENSZ-küldöttek elkeseredett ellenállásával szemben. Dale O’Leary újságíró és szemtanú izgalmas és informatív leírásban számol be arról, hogy valójában mi történt a nők világkonferenciájának előterében, és hogyan némították el a szegényebb országok ENSZ-képviselőit, akik a házasság és a család, a férfiak és a nők egymást kiegészítő volta mellett szálltak síkra.⁷

HOGYAN ZAJLIK A GENDERIDEOLÓGIA POLITIKAI MEGVALÓSÍTÁSA?

Úgy tűnik, a genderideológia mérőkövető távolságokra van a legtöbb európai ember mindennapjaitól. De az embernek el kell gondolkodnia azon, amit a spanyol filozófus, Ortega y Gasset írt: Amit ma az egyetemeken gondolnak, azt holnap az utcán élni fogják.

Nina Degele genderideológus, a Freiburg–Breisgauer Egyetem szociológiai és nemi tanulmányok professzora megerősíti, hogy a genderideológia a „nemiség természetellenítéséről” szól. Azután arra utal, hogy a gender mainstreaming feladata, hogy ezt a látásmódot

programszerűen megvalósítsa: „Ez az [...] aláírás radikális. Mert mi bizonytalanít el minket jobban, mint ha a velünk szemben álló embert már nem tudjuk egyértelműen férfiként vagy nőként besorolni.”⁸

Az EU és Németország növekvő és anyagilag jól ellátott hivatali gépezete már ma végrehajtja a genderideológia fő céljait: a nemek egyértelműtlenítését, a nő és a férfi abszolút kicserélhetőségét. A következő aktuális példák ezt hivatottak bizonyítani:

1. A genderideológiában átértelmezik az egyenlőség fogalmát. Már nem esélyegyenlőségről és jogi egyenlőségről van szó, hanem kicserélhetőségről. Ezt a „kicserélhetőséget” hajtják végre programszerűen azáltal, hogy kötelező statisztikai egyenlőséget, azaz 50-50 százalékos (férfi-nő) kvótaegyenlőséget követelnek a munka és az élet minden területén. Ennek elérése érdekében szülés után minden nőnek mihamarabb újból teljes munkaidőben kereső munkát kell végeznie, és a gyerekeket messzemenőleg az államra kell bízniuk, vagy a nőknek és a férfiaknak a kereső és a családi munkát mindig 50-50 százalékban kell megosztaniuk egymás között.

A 2007-es nemzetközi nőnapon a helyettes ENSZ-főtitkár kötelező 50-50 százalékos kvótaegyenlőséget követelt az ENSZ-ben minden foglalkozási pozíció és életterület vonatkozásában.⁹

2. Ezen az úton az anyaság jelenti a fő akadályt. Csak a nők lehetnek terhesek és tudnak szoptatni. A minden területen megvalósítandó statisztikai egyenlőség célja statisztikai lehetlenséggé válik, ha a nőknek csak egy része is néhány évre teljes időben anya akar lenni. Ahhoz, hogy a nőt a férfival „egyenrangúbbá” tegyék, a genderideológusok szemszögéből nézve támogatni kell az abortuszt, hogy a nő bármikor képes legyen megszabadulni az anyaságtól.

2006 őszén a német Gazdasági Együttműködés- és Fejlesztési Minisztérium (BMZ) erőteljes nyomást gyakorolt Nicaragua választott

⁷ Ennek német nyelvű összefoglalása (két részben) a következő helyen szerepel: Bulletin Nr. 13, Frühjahr 2007, Deutsches Institut für Jugend und Gesellschaft, pf. 1220, D-64382 Reichelsheim, E-mail: institute@diig.de. Lásd Dale O’Leary: i. m. ■ ⁸ Degele, N.: Anpassen oder unterminieren: Zum Verhältnis von Gender Mainstreaming zu Gender Studies. www.sozioologie.uni-freiburg.de/Personen/degele/material/pub/anpassen.pdf. ■ ⁹ www.un.org/News/Press/docs/2007/dsgsm305.doc.htm.

kormányára, mert az ottani parlament törvényt hozott az abortusz betiltásáról. A BMZ félreértéketlenül hangot adott fenyegetésének, miszerint „a további együttműködésre nézve következményei lesznek” annak, ha a törvényt nem vonják vissza.¹⁰

3. A genderideológiák szemszögéből a férfiak és nők közötti különbségeket, amennyire csak lehet, meg kell szüntetni. A férfi és női adottságokat mint „nemi sztereotípiákat” kell megbélyegezni, amelyeket a nőknek és a férfiaknak szegvynivalóként kell megélniük. Ez rombolja az identitást.

Az EU EPSCO tanácsa 2007 tavaszán német tanácselnökség alatt az *Európai Szövetség a családokért* című alaplokumentumában kifejezetten intézkedéseket követelt „a képzés során érvényesülő nemi sztereotípiák leküzdésére”.¹¹

4. 2007 januárjában törvénymódosító javaslatot nyújtottak be a német parlament alsóházában a transzszexuálisokról szóló törvény módosításáról. Ennek értelmében az ember nemének jogi meghatározásánál többé nem volna szabad, hogy a külső nemi jegyek döntsenek, hanem csak az egyén szubjektív érzése. A törvénytervezetben az szerepel, hogy „az identitások tényleges sokféleségét el kell fogadni”, és a transzszexuális érzületű embereket nem szabad előre megszabott skatulyákba kényszeríteni. A genderideológusok számára egy ilyen törvénytervezet annak reklámozásával ér fel, hogy ne csak a transzszexuálisan érző emberekre, hanem mindenkire vonatkozóan szüntessék meg a „két nembe való besorolást”.¹²

KITEKINTÉS

1. A nyelv korrupciója

A genderperspektíva és a gender mainstreaming céljai a következők: a nem egyértelműtlenítése, a házasság és a család megszüntetése, egy új, „szabad”, a nemi kategóriákon túl magára hagyott ember megteremtése, egy olyan emberé,

aki önmagát, genderét és identitását újból és újból kitalálja.

A valóságban a genderperspektíva esetében a nyelv korrupciójáról van szó, a biológia ellen folytatott hadviselésről és olyan „szabadságról” (a nem kategóriájától való mentességről), amely valójában az ember önmagától való karteziánus elidegenedését jelenti, a nemek harcának felszításához (éppen a hasonlóknak van arra szükségük, hogy mindig összehasonlítgassák magukat) és a házasság és a család megszűnéséhez vezet.

Itt csak röviden térhetünk ki az első pontra.

C. S. Lewis intenzíven foglalkozott „a nyelv korrupciójával”. A nyelv gyógyíthat és pusztíthat, írja. A nyelv gyógyít, ha nyíltan kimond egy igazságot. A korrump nyelv ezzel szemben érthetetlen nyelv. A Frankfurter Allgemeine Zeitung egyik szerkesztője, Volker Zastrow a gender mainstreaming kapcsán a következőt írja: Az érthetlenség szándékos.¹³

Az értelmetlenség mellett az olyan szavakat, mint az egyenlőség, a jogok, a család – amelyek pozitív asszociációkat ébresztenek – titokban átértelmezik. A nyelvet tudatosan arra használják, hogy összezavarjon és vakká tegyen.

Erre is illik a tengeralattjáró-hasonlat: (még) nem mutatkozik meg igazából. Alig tudja valaki, merre tart és mit akar.

Lewis szerint a jó és a rossz átértelmezése először a nyelvben mutatkozik meg. Ha a szavakat vagy jelentésüket megváltoztatják, megváltozik egy dolog nyilvános észlelése. Itt az a cél, hogy az embereket rábírjuk arra: valamit helyesljenek, amit sohasem tennének, ha pontosan tudnák, miről van szó.

2. A férfinak és nőnek teremtett ember

A nőnek és férfinak teremtett ember önmagát, identitását és azt, ami számára jó, nem találhatja ki újból tetszése szerint. Ez nemcsak arra a „biológiai valóságra” érvényes, amely ellen a genderperspektíva hiába küzd, hanem arra az

10 www.bmz.de/de/presse/pm/pm_200061117_1.html. ■ 11 Newsletter des Bundesfamilienministeriums, BMFSFJ-Newsletter vom 30.5.2007. EPSCO: Rat für Beschäftigung, Sozialpolitik, Gesundheit und Verbraucherschutz in der EU. ■ 12 A Bündnis 90/Die Grünen (a német zöld párt) törvénytervezete. Lásd www.bundestag.de/cgi-bin/druck.pl ■ 13 Zastrow, V.: *Gender-Mainstreaming – Politische Geschlechtsumwandlung*. Leipzig, 2006, 10.

egyik objektív normára is, „amely előtt az embernek meg kell hajolnia, és amelyhez idomulnia kell”, ha szabadságát meg akarja valósítani, és nem akar rabságba esni.¹⁴ C. S. Lewis *Az emberiség felszámolása* című könyvének előszavában továbbá az is szerepel, „hogy az ember azt, ami számára jó, nem kitalálja, hanem azt értelme ösztintuiciójában már ott találja, és annak, amit meglátott, engedelmeskednie kell, ha nem akar szabadságának méltósága alá süllyedni.”¹⁵

A valóságban a férfi és a nő termékeny fecsültsége – és egyedül ebből származhatnak gyermekek, a család és a jövő – éppen a két nem különbözőségéből táplálkozik.

A filozófus és zsidó-keresztény gondolkodó, *Eugen Rosenstock-Huussy* (aki más helyen a házasságon belül érvényesülő partneri viszony mellett szállt síkra), már ötven éve azt írta a

házasság két – állítólag „egyforma”, azaz nem különböző – partneréről: „Úgy tűnt számomra, azzal, hogy a férjet és a feleséget, a vőlegényt és a menyasszonyt partnerekké nevezik át, szándékosan elmoszák a nemek mély értelmű különbségét. A házasságban a legreमेkebb épp az elmondhatatlanul különböző nemek békéje.”¹⁶

A genderideológia nem fog tudni érvényesülni, ha elegendő olyan nő és férfi lesz, aki nőiségére, illetve férfiségére őszintén igent mond, és kész arra, hogy vállalkozzék a megbízható, kölcsönös kiegészítés kalandjára. Ez esetben pedig éppenséggel nem „kicserélhetőségről”, hanem a „mély értelmű” különbségek *egyenlő* értékeléséről és megbecsüléséről van szó.

Fordította: Varga Judit

Forrás: http://www.ojc.de/dijg.de/pdf/gender_ideologie.pdf. A tanulmányt a szerző szíves engedélyével közöljük.

14 Balthasar, H. U. von: Einführung in: C. S. Lewis: *Die Abschaffung des Menschen*. Einsiedeln, 1997, 11. C. S. Lewis könyve magyar nyelven: Budapest, 1997, Harmat. ■ 15 Uo. 12. ■ 16 Rosenstock-Huussy, E.: *Der unbezahlbare Mensch*, Berlin, 1962, 139.